

ANKARA DEVLET KONSERVATUVARI TİYATRO BÖLÜMÜNDE EĞİTİM NASIL YAPILMAKTADIR - NASIL YAPILMALIDIR

Can GÜRZAP

TİYATRO BÖLÜMÜ - OYUNCULUK BÖLÜMÜ

Bugün, ülkemizde oyunculuk eğitimi dediğimiz aman aklımıza ilk gelen kurum Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'dür. Gerek Avrupa'da, gerekse Amerika'da uygulanmasına yıllar önce son verilmiş olan bir yöntem uygulanmaktadır bugün, Devlet Konservatuvarı Tiyatro bölümünde.

Uyguladığı yöntemin eskiliği bir yana bırakılacak olursa, ülkemizde diploma veren tek oyunculuk okulu olan bu kuruma Devlet Konservatuvarı TİYATRO bölümü demek oldukça yanlış olur kanısındayım. Çünkü, bir okula Tiyatro Okulu diyorsak, bünyesinde tiyatronun çeşitli dallarında eğitim yapan bir okuldan sözetmemiz gerekir ki, bu da Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü için geçerli olmaz. Çünkü, Konservatuvar Tiyatro Bölümünde yalnızca oyunculuk eğitimi yapılmaktadır. Bu nedenle de bu bölümün adının Tiyatro Bölümü değil, Oyunculuk Bölümü olması gerekir.

Bu okulda uygulanan oyunculuk eğitimini daha ayrıntılı olarak ele almadan önce, bugün bu eğitimi bünyesinde uygulayan Konservatuvarın işlevini ve çağımızdaki yerini kısaca da olsa gözden geçirmekte yarar var.

“Konservatuvar”, saklayan, muhafaza eden anlamına gelen bir kelimedir. Sanat okulu anlayışı içinde ele alındığında, kelimenin kökeninde, tarih boyunca evrenselliğini kabul ettirmiş sanatçıların yapıtlarının korunduğu, saklandığı bir müzik okuludur. Bu müzik okulunda, kendini “Klâsik” olarak kabul ettirmiş bestecilerin, gerek teknik, gerek sanatsal anlayış ve yorumlarının sanat öğrencilerine öğretilerek temel öğretinin yapıldığı bir sanat kuruluşudur.

Bugün, birçok ünlü sözcük ya da ansiklopedi karıştırılacak olsa, konservatuvar, genellikle müzik ve bale eğitimi yapan bir kurum olarak tanımlanır. Kitaplarda tanımlanmasının yanında, günümüzde, Fransa'nın dışında, uygar ülkelerin çoğunda Tiyatro ya da oyunculuk eğitiminin "konservatuvar" denen sanat okullarının içinde yer aldığını göremeyiz. Bu işi geleneksel biçimiyle uygulayan, Paris Konservatuvarı Tiyatro Bölümü de çağımızın gelişen koşulları ve sanat anlayışı içinde oyunculuk eğitimi açısından görevini tam olarak yerine getirememekte, bu nedenle de Fransız tiyatro adamlarının gözleri, Fransa'nın diğer tiyatro okullarına çevrilmiş bulunmaktadır.

Yukarda da belirttiğim gibi, *tiyatro eğitimi ya da oyunculuk eğitimi*, "konservatuvar"da yapılmamalıdır. *Tiyatro sanatı, kendi içinde ayrı sanat dallarına bölünmüştür, bu sanat dalları da ayrı ayrı uzmanlık isteyen sanat dallarıdır.* Bu nedenle de kendi yöneticilerinin başında bulunduğu bir okul, bir akademi içinde tiyatro sanatının çeşitli dallarının okutulduğu bir Tiyatro okulunda sürdürülmelidir bu eğitim.

Çünkü, tiyatro eğitimi, bale eğitimi, müzik eğitimi ayrı ayrı şeylerdir. Ayrı ayrı sanatlar olduklarının yanısıra öğretim ve eğitim teknikleri de hiç bir benzerlik göstermeyen bu sanat dalları, ayrıca, bir yönetim altında da toplanamaz. Bir yönetim altında toplandığında, sanat dallarından biri ya da ikisi eğitim açısından, bunun sonucu olarak da amaç bakımından aksayacaktır. Bunun böyle olduğunu daha ilerde, kendi konservatuvarımızdan örnekler vererek açıklayacağım.

Şimdi, Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümündeki eğitime geçmeden önce, bu sanat kuruluşunun kısa bir tarihçesini gözden geçirelim.

ANKARA DEVLET KONSERVATUVARI TİYATRO BÖLÜMÜNÜN KISA TARİHÇESİ

Atatürk'ün gerçekleştirdiği devrimlerin bir uzantısı olan ve 1924 yılında kurulan "Ankara Musikî Muallim Mektebi" 1934 yılında yeni bir biçim kazandı. Bu kuruluşun daha geniş kapsamlı bir duruma getirilmesi için "Millî Musiki ve Temsil Akademisi Teşkilât Kanunu" çıkartıldı. Aynı yıl şubat ayında Millî Eğitim Bakanlığı, Temsil Akademisinin öğretim ve eğitim biçimini saptamak amacıyla, 90126 sayılı bir yazıyla, ünlü yazarlarımızdan Reşat Nuri Güntekin'den bir rapor istedi. "Güntekin, raporunda, Fransız, Alman ve Rusya'daki ti-

yatro eğitimi yöntemlerini inceledikten sonra, kızherkeklî, tiyatronun her dalında sanatçı ve teknik adam yetiştiren ve böylece bir çırpıda bütün bir tiyatro topluluğunu hazırlayan Rus yöntemini uygun bulmuştur. Okulun amacı; tiyatro ve edebiyatı yeterince anlamış, sindirmiş kültürlü sanatçı yetiştirmektir¹.”

Aslında, o yıllarda, ister Fransız, ister Rus, ister Alman yöntemi olsun, tüm tiyatro eğitimleri, küçük ayrılıklarla aynı yöntemde birleşiyordu.

1935 yılında, Millî Eğitim Bakanlığı, devrin değerli tiyatro adamı Carl Ebert'le tiyatro bölümü için ilişki kurdu. 1936 yılında Tiyatro Bölümü, sonradan isim değiştirilerek, “Millî Musiki ve Temsil Akademisi” yerine “Devlet Konservatuarı” olan bu kuruluş içinde resmen oyunculuk eğitimine başladı. Aynı yıl, Carl Ebert, Türkiye'den gelen bir çağrıyla olumlu karşılıyarak, tiyatro bölümünün öğrenime başlasından az sonra, ülkemize geldi ve kurucu olarak tiyatro bölümünün başına geçti.

Carl Ebert, tiyatro bölümünün başına geldikten sonra, kişiliği tam belirlenmemiş olan Türk Tiyatrosu üzerinde yaptığı araştırmalar sonucu, uygulaması gereken yöntemi ana çizgileriyle saptamıştır. Kuşkusuz, bu yöntem, küçük değişiklikler dışında, temelde Alman yöntemi idi. Carl Ebert'in uyguladığı yöntem, yukarıda da belirtildiği gibi, o yılların tiyatro sanatı özellikleri bakımından, Reşat Nuri Güntekin'in önerdiği Rus yöntemine benziyordu: Kısa ve çabuk bir yoldan, tiyatronun her dalında sanatçı ve teknik adam yetiştirmeyi ve böylece de bir çırpıda bütün bir tiyatro topluluğunu oluşturmayı amaçlayan bir yöntem.

Carl Ebert, oyunculuk eğitiminin yanısıra, yetenekli gördüğü sanatçı adaylarını yanına alıp, bir çeşit asistanlık anlayışı içinde, geleceğin sanat öğretmenlerini, yönetmenlerini, yani bir bakıma tiyatro adamlarını yetiştirmeye büyük önem vermiştir. Bunu yaparken, Carl Ebert'in bütün amacı, bir gün gelip, kendisi, ülkemizi terkederse, Konservatuar Tiyatro Bölümünün yönetimini ve eğitimini Türk sanat öğrencilerine bırakma isteğiydi kuşkusuz.

Ancak, Carl Ebert', ülkemizden 1947 yılında ayrıldıktan sonra, sanat öğretmeni yetiştirilmesi sorunu bir yana bırakılmış ve ülkemiz oyunculuk eğitimi büyük bir sorunla karşı karşıya kalmıştır. Bu so-

¹ Bkz. *Elli Yılın Türk Tiyatrosu*, Metin And, s. 124

run, Türk tiyatrosu için de büyük bir sorundur. Oyunculuk eğitimi açısından, sanat öğretmenliği ve bu öğreticilerin yetiştirilmesi konusunda köklü önlemler alınmasının zamanı gelmiş ve geçmiştir. Bu önlemlerin başında, tiyatro bölümünde asistanlık kurumunun kurulması gelir.

1941 yılında, Tiyatro Bölümü ilk mezunlarını verdiğinde, bu genç sanatçıların halka temsiller vermesini sağlayan yeni bir kurum ortaya çıkmıştır. Devrinde, çok önemli görevler yüklenmiş olan bir kurum: Tatbikat Sahnesidir. Tatbikat Sahnesinin o günlerde iki önemli görevi vardı. Birincisi, o yıllarda Ankara halkı, her gece olmasa da belirli aralarla temsiller veren bir tiyatroya kavuşmuştu. İkincisi ise, Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü'nün yeni mezunları bu sahnede seyirciyle karşılaşmak olanağını bulmuşlardı.

1947 yılında Carl Ebert Türkiye'den ayrılınca, Tatbikat Sahnesinin başına Muhsin Ertuğrul getirildi. 1949 yılında da Devlet Tiyatrosu açılınca Tatbikat Sahnesi kapatıldı.

Tatbikat Sahnesi sırasında, konservatuar Tiyatro Bölümü ile Tatbikat Sahnesinin genç sanatçıları belirli bir beraberlik ve bütünlük içindeydi. Oysa, Devlet Tiyatrosunun açılmasıyla, bu beraberlik ve bütünlük zayıfladı. Bunun çeşitli nedenlerinin başında, o yıllarda kadrosu küçük olan Devlet Tiyatrosu her gece temsiller vermek zorundaydı. Bu nedenle sanatçılara eskisinden daha çok iş düşüyordu ve normal olarak, Konservatuarda öğretmenlik yapan sanatçılar, tiyatrodaki görevlerinin ağırlığı nedeniyle, konservatuarla eskiden olduğu kadar ilgilenmiyorlardı. İkinci neden olarak da, yeni bir resmi tiyatronun sanatçıları olarak, tiyatrodaki görevlerine daha çok önem vermeleri düşünülebilir. Gerçekte, bütün bunların altında yatan ana neden, Konservatuarda öğretmen yetiştirme konusunda herhangi bir çözüm yolunun köklü bir biçimde ele alınmamasıydı. Ve ilerde bu sıkıntı kendini her bakımdan gösterecekti.

1950-1955 yılları arasında, Carl Ebert'in verdiği hızla aksamadan yürüyen bu kuruluş, 1955 yıllarından sonra, dünya tiyatro sanatındaki ilerlemeleri, sürekli atılımları izleyemediği ve uygulayamadığı için gerilemeye başladı. Tiyatro Bölümünün bu gerilemesinin yıldan yıla hızla artması 1960-1965 yıllarına rastlar. Bu süreler içinde Tiyatro Bölümünü bitirip başarılı olmuş sanatçılar yalnızca, kişisel çaba ve yetenekleriyle bu başarıya ulaşmışlardır. Bunun nedeni, daha doğrusu nedenleri, Tiyatro bölümünün uyguladığı belirli bir yönte-

min olmayışı, öğrenimdeki kavram karışıklığı, 1900'lerin tiyatro eğitimi anlayışının, gözle görülür hiç bir yenilik yapılmadan, 1970 lerde hâlâ sürdürülmeye çalışılmış olmasıdır.

KONSERVATUVARIN KURULUŞUNDAN BU YANA YÖNETİM BİÇİMİ

Ankara Devlet Konservatuarı, kuruluşundan bu yana Konservatuar Müdürleri başkanlığında, zaman zaman isim değiştiren fakat, nitelik ve nicelik bakımından aralarında önemli ayrılıklar bulunmayan kurullarca yönetilmiştir. Ankara Devlet Konservatuarı, kuruluşundan 1973 yılına kadar, "Müşavir Heyet" denilen ve Bölüm Şeflerinden oluşan bir kurul tarafından yönetilmiştir. Aslında, Müşavir Heyetin görevi, çeşitli sanat dallarını çatısı altında toplayan Konservatuarda, yönetim ve sanat açısından okul müdürünü aydınlatmak ve ona yardımcı olmaktır. Oysa, 1973 yılına kadar, Müşavir Heyet, okul idaresinden ve okulun diğer öğretmenlerinden ayrı bir imparatorluk gibi davranmıştır. Okul öğretmenlerinin yılın belirli zamanlarında yapılan toplantılarda öne sürdükleri öneriler, bu kurulca hiç bir zaman gözönünde bulundurulmamıştır. Bu nedenle de, önerilerinin hiç bir zaman ciddiye alınmadığını gören öğretmenler, bu toplantılara katılmayı, haklı olarak, gereksiz saymışlardır. Müşavir Heyet, her zaman, her konuda, tüm kararları yalnız başına almıştır. Bu kurulun, başarılı olup olmadığı, sorumluluklarını yerine getirip getirmediği, Konservatuar Tiyatro Bölümünün büyük bir hızla çöküş ve giderek yok olma süreci içine bulunuşundan anlaşılabilir. Tiyatro Bölümü, bu heyetin bölüme karşı ilgisizliği ve bu bölümün Müşavir Heyetinde iyi bir biçimde temsil edilmeyişi nedeniyle, okul içinde her zaman bir üvey evlât durumunda olmuştur.

1973 yılında hazırlanan ve uygulanmaya başlayan yeni yönetmelikle "Müşavir Heyet" in adı ve işlevi değiştirilerek bu kurulun adı "Konservatuar Kurulu" olmuştur. Bu yönetmelik 1973-74 öğrenim yılında daha demokratik bir anlayışla okulun yönetilmesine yardımcı olmuştur. Bu demokratik yönetim anlayışının temelinde yatan neden, çeşitli sanat dallarından oluşan "Konservatuar" da, bu sanat bölümleri başkanlarının başkanlığında bölümlerin her ay, en az bir kez, toplanarak çeşitli kararlar almaları ve bu kararların Bölüm Başkanlarıca "Konservatuar Kuruluna" götürülmeleridir. Yani, bu yeni uygulama ile, kapalı kapılar ardında toplantılar yapıp, okulun sanat ya da

diğer öğretmenlerinin hiç bir katkısı olmadan alınan keyfi kararlar yerine, "Bölüm Kurulları" aracılığı ile "Sanat Öğretmenlerinin" de, alınan kararlarda etkisi olmaya başlamıştı.

Ancak, bu uygulama da, Tiyatro Bölümü açısından yeterli değildi. Bunun nedeni ise, Konservatuvar bünyesinde bulunan müzik dallarının çoğunlukta olması ve bu dalların bölüm başkanlarının alınan kararlarda daha etkin olabilmeleri idi. Yapılan tüm tartışmalar, alınan çoğu kararlar, çoğunlukta olan müzik bölümleri başkanlarının isteği doğrultusunda oluyordu. Bu da Tiyatro Bölümünün yine bir üvey evlât durumunda kalmasına neden oluyordu.

1975 yılında, "Konservatuvar Kurulunun" yerine, "Sanat Kurulu" adı verilen ve işleyiş bakımından 1973 yılı öncesi "Müşavir Heyet" in aynı olan bir kurul oluşturuldu, yönetmelikte yapılan değişikliklerle. Yönetmelikte yapılan başka bir değişiklik, 1973 yönetmeliğinin getirdiği en önemli demokratik yeniliklerden biri olan, "Bölüm Başkan"larının, bölümlerin sanat öğretmenlerince seçilmesi yerine, eskiden olduğu gibi, okul müdürü tarafından atanmaları gerçekleştirilmişti. Bunun dışında okul müdürü, tüm yetkileri kendinde topluyordu.

Konservatuvar içinde, *Tiyatro Bölümü'nün yeteri kadar ilgi görmemesinin başka önemli bir nedeni de*, bu sanat okulunun kuruluşundan bugüne kadar hiç bir dönemde *tiyatrocunun bir müdürü* tarafından yönetilmemiş olmasıdır. Bu okulun başına getirilen müdürlerin çoğu müzik adamları ya da bürokratlar olduğu için Tiyatro Bölümü'nün sorunlarına uzak kalmışlardır. Eğer okulun, Tiyatro Bölümü'nün dışındaki bölümlerin sekizinin müzik dalları bölümleri olduğu düşünülecek olursa, bu sonucun doğal olduğu yadsınamaz.

TİYATRO OKULU YA DA TİYATRO AKADEMİSİ

Daha önce de belirttiğim gibi, *bugün Devlet Konservatuvarı bünyesinde uygulanmakta olan tiyatroyu eğitimi, aslında tiyatroyu eğitimi değil yalnızca oyunculuk eğitimidir*. Günümüzde, hiç bir tiyatroyu adamının yadsıyamayacağı, *tiyatroyu sanatının vazgeçilmez ve uzmanlık isteyen dalları vardır ve bu dallar olmadan tiyatroyu sanatı olmaz*. Bu dalları şöyle sıralayabiliriz: *Oyunculuk, reji, dramaturgi, dekor-kostüm, ışık, sahne gerisi yönetimi, halkla ilişkiler . . .*

Bu dallardan, özellikle oyunculuk, reji, sahne gerisi yönetimi ve ışık dallarının aynı çatı altında toplanmaları gerekir. Bu dalların öğ-

retim ve uygulamalarının uyumlu bir biçimde olabilmeleri, öğrenimlerinin daha verimli ve gerçekçi olabilmeleri için aynı çatı altında, ayrı bir yönetim altında olmaları bugün kaçınılmaz bir zorunluktur.

Ülkemizde, çağdışı bir yöntem uygulayan, Devlet Konservatuvarı, Oyunculuk Bölümü'nün yanında, Konservatuvar kuruluş kanununda yer alan ama yarım yüzyıla yakındır açılmamış olan “*Reji*” bölümü yer almaktadır. Bu bölümün açılmasındaki yarım yüzyıllık gecikmenin tiyatro sanatımıza kaybettirdiği şeyleri burada belirtmeyi gereksiz buluyorum. Ayrıca bugün, Konservatuvar Tiyatro Bölümünü yöneten çağdışı sanatçıların böyle bir işe girişebilecekleri tehlikesini düşündükçe, bu gecikmenin biraz daha fazla olmasını diliyorum kendi kendime.

Dekor kostüm eğitimi sorununa gelince. Bu eğitimi, ülkemizde yapan tek kuruluş, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisidir. Ancak, bu okul yeterli niteliklerde dekor ve kostümcü yetiştirememektedir. Bunun nedenlerinin başında tiyatro sanatından uzak, daha da önemlisi tiyatro sanatındaki tüm uygulamalardan uzak bir anlayış içinde öğretim yapmasıdır. Öğrenciler, öğrenim süreleri içinde, herhangi bir tiyatro ile ya da tiyatro okulu ile yeteri kadar ilişki kuramamakta ve bu da, doğal olarak, bu okulda öğrenim gören dekor-kostüm öğrencilerinin yeteri kadar pratik yapma olanaklarından yoksun kalmalarına neden olmaktadır. Bu okuldaki sanat öğrencileri, dekoru ve kostümü, tiyatro sanatı içinde bulunup, yaşamaktan çok, teorik bilgilerle öğrenmektedirler.

Bugün, uygar ülkelerin tiyatrolarının en önem verdikleri konuların başında “Işık” gelmektedir. Bu tiyatrolarda ışık konusunda yapılan sürekli ilerleme ve atılımların sonucunda “Işık Mimarisi” diye bir konu ortaya çıkmıştır. Günümüzün tiyatrosunda, ışığın önemini kanıtlaması bakımından çok güzel bir örnektir ışık mimarisi. Oysa, ülkemizde ışıkçılık anlayışı, bir iki uzmanın dışında, usta-çırak ilişkisini geçememiştir. Çünkü, bu konunun eğitimi ve öğretimini yapan bir okulumuz yoktur.

Sahne gerisi görevlileri: Tiyatro sanatının ileri düzeyde olduğu ülkelerde, sahne gerisi görevleri şu işbirliği anlayışı ile düzenlenir.

Bir “Sahne Amiri” ile, değişik tiyatroların sahne gerisi gereklerinin çapına göre bir ya da daha fazla yardımcı sahne amiri, bir oyunun provaya girişinden son temsiline kadar tüm yürütme sorumluluklarını taşırlar. Şöyle ki:

a) Tek başına suflörlük, bugün artık unutulmuş bir görev biçimidir. Bu yardımcı sahne amirinin görevlerinden yalnız biridir.

b) Sahne amirleri, tüm teknik ve uygulama konularında rejisörün yardımcısıdır. İlk provadan, ilk temsile dek onunla birlikte çalışırlar. Baş sahne amiri, ilk temsilden sonra, rejisörün tüm sorumluluklarını yüklenir.

c) Sahne amirleri, Kondüvit-suflör ikilisinin karşılayamayacakları, konularında uzmanlık gerektiren işleri yerine getirirler.

Sahne gerisi görevlerinin kapsamı çok geniştir. Sahne amirlerinin yanında, ışıkçı (Işık düzenleyicisi, ışık odası sorumluları), butafor, aksesuarıcı, marangoz, boya ve terzi atelyeleri teknik şefleri, tiyatro teknik müdürü, tiyatro gişe müdürü, reklâm ve halkla ilişkiler müdürü v.b. gibi görevleri alan kişiler hep bu kapsamın içine girer. Bütün bunlar belirli bir eğitim gerektiren konulardır.

Dramaturgi eğitimine gelince, bu eğitim bugün, Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Kürsüsünde sürdürülmektedir. Bir dramaturg'un, esas olarak üniversitede yetişmesi daha yararlıdır ve daha doğrudur ancak, tiyatro okulunda uygulanan pratik çalışmalarından da yararlanması, o konularda da eğitim görmesi gereklidir.

ANKARA DEVLET KONSERVATUVARI OYUNCULUK BÖLÜMÜ

Bugün, A.D.K. Oyunculuk Bölümünde uygulanmakta olan belirli bir öğretim yöntemi yoktur. Uygulanan eğitim biçiminin başlangıçtan beri bir yöntem olarak yazıya dökülmesi ya da sözle saptanması sözkonusu olmamıştır. Yani, kuruluş yılları ve sonraki yıllardan bu yana Devlet Tiyatrosuna oyuncu ve dolaylı olarak rejisör yetiştiren *bu kuruluş, sanatçıya ne gibi yetenekler kazandırmak istediğinin, bunun karşılığında da oyuncudan ne beklediğinin bilincine varamamış, yapılan çoğu çalışmalar bir rastlantılar dizisinin sonucu olmuştur.* Kuruluş yıllarında, o yılların özelliği nedeniyle, "aktarmacılık" olarak tanımlayabileceğimiz sahne çalışmaları, yıllar geçtikçe-belirli yöntem ve ilkeler saptanmadığı için- kişilik kazanmamış, tersine yanlış tutum nedeniyle daha da yozlaşmıştır. Yani, kuruluşundan bu yana kırk yıl geçtiği halde, tiyatro ve oyunculuk eğitimi üzerine belirli araştırmalar yapılmadığı, ulusal eğitim biçiminin nasıl olması gerektiği hiç düşünülmediği için, bu eğitim 1900 larda Avrupa'da uygulanan eğitim biçiminden ileri gidememiştir.

Bu durumda, şöyle bir düşünce akla gelebilir: Madem ki kendi ulusal tiyatro ve oyunculuk eğitim yöntemimizi saptıyamamışız, o zaman, bu konuda bizden ileri olan Avrupa ülkelerinin eğitim biçimlerini örnek alalım. Bu aslında çarpık bir anlayıştır. Ama, yapılmakta olan bir iş varsa, hiç değilse örneği doğru bir biçimde almak, uygulamak gerekir. Alınacak örnek yüzyılımızın başındaki tiyatro ve oyunculuk eğitimi değil, günümüz oyunculuk eğitimidir. Oysa, bugün, oyunculuk bölümünün uygulamakta olduğu eğitim biçimini, Avrupa tiyatro okulları çok uzun yıllar önce unutmuşlardır.

OKUTULAN DERSLER SORUNU

Okutulan derslerin saptanması, sorumsuzca, bilgisizce ve gelişigüzel yapılmıştır, yapılmaktadır. Bugün bölümün programında, beş yıllık öğrenim süresine yayılan otuz adet ders vardır. Bu derslerin hemen yarısı, uygulanan eğitim biçiminin yanlış olması nedeniyle, oyunculuk eğitimi için geçersiz ve gereksiz olan derslerdir. Boş geçen saatleri doldurmaktan başka amaç gütmemekte, öğrenciyi hedeften uzaklaştırmakta, sanatına karşı yabancılaştırmaktadır.

Oyunculuk eğitimi, bedensel çalışmanın ağırlıkta olduğu bir eğitim biçimidir. Tiyatro bölümünde okutulan gereksiz dersler nedeniyle, öğrenciler haftada 44-47 saat arası ders görmektedirler. Ayrıca okudukları bu kadar saatin yanısıra, haftanın en az dört gecesini üçer saatlik provalar yapmakta ve böylece de haftada en az altmış saatlik bir çalışma içinde bulunmaktadırlar. Böylesine ağır ve anlamsız bir çalışmadan sonra öğrencinin veriminin tutarlı bir düzeyde olması beklenemez. Haftada altmış saati bulan bir çalışma içinde olduklarından, sanatlarını geliştirmek için, ders dışında yapmaları gereken araştırma, inceleme ve okuma olanaklarını bulamamaktadırlar.

OKUTULAN MESLEK (SANAT) DERSLERİ

Bugün, oyunculuk eğitimi deyince, sanat dersleri açısından akla üç konu gelir. Oyunculuk dersleri, ki bunlar sahne çalışmalarıdır. Ses ve konuşma dersi. Hareket dersi. Bu üç temel konu olmadan oyunculuk eğitimi yapılamaz. Bu konulardan biri aksarsa, diğer konular üzerinde de hemen etkisini gösterir ve böylece de eğitim bütünlüğü zedelenir.

Oyunculuk dersi, elde belirli bir metinle yapılan çalışmalardır. Bir de bunun dışında, oyuncu adayının yaratıcı gücünü ve imgelemine güçlendiren ve belirli bir metne dayanmadan yapılan doğaçlama çalışmaları (improvisation) vardır. Bu çalışmalar da en az metinle yapılan çalışmalar kadar önemlidir bir oyuncu adayının yetişmesinde, gelişmesinde.

Ses ve konuşma dersi ise, oyuncunun en önem verilmesi gereken ses ve nefes tekniğini geliştiren çalışmalardır. Ses ve nefesini kullanmayan bir oyuncu, yeterli niteliklere sahip bir oyuncu olamaz. Konuşma ise, oyunculuk sanatının temelidir. Bir oyuncu, iyi ve doğru konuşmayla, yazarın demek istediklerini seyirciye aktarabilir.

Hareket (body movement), oyuncunun bedensel anlatımı, bedensel kıvraklığı ve güçlülüğü, bedensel estetiği ve çeşitli bedensel hareketleri üzerinde çalışılan bir konudur.

Oyunculuk dersleri belirli bir yöntem, plana, programa dayanmadan yapılmaktadır, A.D.K. Tiyatro bölümünde. Meslek derslerinde, üzerinde çalışılan oyunlar yetersiz ve amaca uzak kalmaktadır. Bunun nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:

a) Her öğrenim yılının başında, o yıl çalışılacak oyunların seçiminin sanatsal eğitim açısından hangi amaçlarla seçildiğinin bilinçli olarak saptanması, bu saptamanın belirli bir repertuvar anlayışına dayanması gerekir. Yöntemi belirlenmemiş bir oyunculuk okulunda, böylesine bir tiyatro anlayışının olamayacağı doğaldır.

b) Yıllar boyu kendini yenileyememiş, tiyatro sanatının gelişimi dışında kalmış bazı öğretmenler, Carl Ebert'den öğrenip, o yıllarda çalıştıkları, sayıları sınırlı oyunları, mimik parçalarını, rol (!) parçalarını öğrenciye aktarmayı en kolay yol görmekte; yıllar boyu kalıplaşmış oyunları, kalıplaşmış biçimde ağızdan ağıza aktarmaktadırlar. Böylece, sanatçı adayı ezbercilikten, kopyacılıktan öteye gidememektedir. Bu da sanatçının en önemli gücü olan yaratıcılığını geliştirmek şöyle dursun, tam tersine, öldürmekte ve sanatçıyı bir robot durumuna getirmektedir.

c) Bu sanat kurumunda "Modern Tiyatro" yasaklanmıştır. Modern tiyatro derken akla "Absurd" tiyatro gelmemelidir. Günümüzün tiyatrosu anlamına gelen modern tiyatro yasaklanmıştır. Öte yandan, modern tiyatronun kapsamı, ya kasıtlı olarak ya da bilinmediğinden, belirlenmemiştir. Aiskilos, Öripides, Shakespeare, Molière, İbsen, Schil-

ler vb. ve bu ünlü yazarların yanında, isimleri günümüz tiyatro dünyasında unutulmuş birkaç eski yazarın dışında kalan bütün tiyatro yazarlarının yapıtlarının öğrenciler tarafından araştırılması, incelenmesi, üzerinde çalışılması sözlü olarak yasaklanmıştır.

ç) Tiyatro Bölümündeki eğitim içinde Türk Sahne oyunlarına-son yıllara kadar hiç yer verilmemekte (Bu yıl içinde ilkokul müsamesesi niteliğinden öteye gidemeyen iki oyuna yer verilmiştir. Bunlardan biri bakanlık emriyle sahneye konmuştur) ve gerekçe olarak da 1936-40 yıllarında gerekçe olarak öne sürülen nedenler belirtilmektedir.

1936-40 yılları, Türk tiyatro yazarlığının emekleme yıllarıdır. O yıllarda, tiyatro oyunlarımız, oyun tekniği, kurgusu, dialog örgüsü bakımından zayıf ve yetersizdi. Bu nedenle, oyunculuk eğitiminde, Türk tiyatro yazarlarının yapıtları yerine, Avrupa ya da Amerikalı usta yazarların yapıtlarını kullanmanın daha yararlı olacağı düşünülmüştü. Oysa, 1936-40 yılları ile 1970'lerin Türkiye'si arasında, oyun yazarlığı açısından çok büyük aşamalar olmuştur. Bugün, sayıca ve değerce, oyun yazarlarımız oldukça iyi bir çizgiye gelmişlerdir. Tiyatro Bölümünde, yöntem ve ilkeler belirlenmemiş olduğundan, kendi tiyatromuza yönelme zorunluğu unutulmuştur. Modern tiyatro yasaklanınca, yeni olan Türk Tiyatrosunun önemli bir bölümü de normal olarak yasaklanacaktır.

Ses çalışması ve Konuşma konularına gelince: 1975-76 öğrenim yılına gelinceye kadar bu konular iyi kötü uygulanmıştı. Son yıllarda bazı öğretmenlerce, bu konularda yapılması gereken değişiklikler o devrin ve bugünün Tiyatro bölümü başkanına önerildiğinde, demagogik, hiçbir anlama gelmeyen, bilgisizce cevaplar alınmış ve önerilen yenilikler kabul edilmemiştir, bu bölüm başkanı tarafından.

1975-76 öğrenim yılına gelince: Oyunculuk eğitimini en ilkel biçimde ele alalım. Oyunculuk eğitimi hangi çağda başlamış olursa olsun, oyunculuk eğitiminin vazgeçilmez bir parçası olan ve oyunculuk sanatının temeli sayılan, ses eğitimi ve konuşma sanatı olmadan bu eğitim yapılmamıştır hiçbir çağda ve hiçbir ülkede. Oysa Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümünde bir yıldan beri ses eğitimi ve konuşma sanatı dersleri yapılmamaktadır. Bir oyunculuk okulu düşünün ki konuşma sanatı ve ses eğitimi dersi yok. Bir cerrah düşünün ki, tıp eğitimi süresince eline neşter almamış....

Oyunculuk eğitiminin diğer vazgeçilmez dersi olan hareket dersi yerine, yine bir yıldır, bale dersi verilmektedir, A.D.K. Tiyatro Bölü-

münde. Bale dersi, eğitim içinde bulunan bir oyuncu adayı için son derece zararlı bir derstir. Yalnız, burada bir yanlış anlama olmasın, bale dersi diyorum, dans dersi değil. Zararlı olmasının nedenlerinin başında, klâsik bale tekniğinin (Şu anda verilmekte olan bale dersi de klâsik teknik anlayışındadır) önemli bir çalışma bölümü, göğüs, bo-bayın ve başın dik tutulması ve yer yer kolların dirseğe kadar ve omuz-ların yukarı kaldırılarak çalışılmasına dayanan bir tekniktir.

Bu teknik işi bir oyuncu adayının nefes ve ses tekniğini berbat eder. Çünkü, diaframını yeteri kadar çalıştıramaz, bu da oyuncunun en önemli tekniği olan nefes kullanma tekniğini zedeler. Boyunun ve başın sürekli olarak dik tutulması nedeniyle, gırtlakta belirli bir sertlik olur. Bu sertliğin ses tellerine yaptığı baskı nedeniyle, gerekli sesin çıkması olanağı ortadan kalkar. Ama, Ses eğitimi ve konuşma sanatının okutulmadığı bir oyunculuk okulunda hareket dersi yerine bale dersi de okutulabilir, makyaj dersi yerine de dikiş dersi....

SINAVLAR

Konservatuvar Tiyatro Bölümünde yapılan sınavlar şu sırayı izler:

Kabul sınavları

Sınıf geçme sınavları (Birinci yıl, öğrenciler, şubatta ve haziranda iki kez eleme sınavına girerler. Başarılı olamayan öğrencilerin okulla ilişkileri kesilir.)

Bütünleme sınavları

Mezuniyet sınavları (Orta ve yüksek devrelerden)

1) Kabul Sınavları:

Kabul sınavlarındaki anlayış ve uygulama tutarsızlıkları, çeşitli aksaklıklar doğurmaktadır.

a) Adayların yeterince tanınmaması

Kabul sınavı için okula başvuran adaya, kendi seçtiği bir ya da iki tiyatro yapıtından birer bölümü sınav kuruluna sunması gerektiği bildirilir. Sınav, "birinci eleme" ve "kesin kabul" olarak iki aşamada yapılmaktadır. Gerçekte ise. birinci sınavı başarmış olan adaydan ikinci sınavda da istenen aşağı yukarı aynı şeydir. Oynanması iste-

nen iki parçanın yanısıra, adaylara birkaç soru yöneltildiği görülse bile, bunlar ciddi olmaktan uzak, her yıl yinelenen ve adayların sınav kapısında duyup ezberledikleri sorulardır. Kısacası, yapılan sınavdaki eleme kıstası, oyunculuk yeteneğinin iyi kötü değerlendirilmeğe çalışılmasından öteye geçmemektedir. Adayın, tiyatro sanatına tüm olarak yatkınlığı, konu üzerindeki bilgisi, anlatım (Sözle ve yazıyla) yeteneği, sezgisi, düşünme ve araştırma yetenekleri üzerinde bir ipucu olsun elde edilemez. Oysa okul yönetmeliğinin “imtihanlar” bölümünün, kabul sınavlarıyla ilgili 31. Maddesinde şöyle denilmektedir: “Kesin Kabul İmtihanlarında adayın, mesleki kabiliyeti ve yetenekleriyle birlikte zeka, refleks ve fikir seviyeleri de ölçülür”

b) Adam Kayırma

Sınavlarda, dostluk, ahbaplık ilişkilerini gözetme ve adam kayırma, çok uzun yıllardır benimsenen, giderek olağan sayılan ve yadırganmayan bir tutum olmuştur. Sınav kurulunda belirli kişiler, sınavlara özel isim listeleriyle gelmektedirler. Hatta, zaman zaman çeşitli listeler karşılaştırılarak pazarlıklar yapılmaktadır. Bu tutumun, doğruluk ve görev anlayışı bakımından tartışmasını yapmak ve sakıncalarını sıralamak sanırız gereksizdir.

c) Para Karşılığı Ders Verme

Tüm kuruluşlarının, yazılı yasa ve yönetmeliklerinin dışında, yazılı olmayan, fakat, görev ahlâkı ve doğruluk açısından saptanarak izlenen yasaları ya da anlayışları vardır. Bu anlayışlardan en önemlisi olan, “Sınav kurulunda oy kullanan öğretmen, para karşılığı, o sınava girecek olan adaya ders veremez.” anlayışı çok kereler çığnenmiştir.

2) Sınıf geçme, Eleme, Bütünleme ve Mezuniyet Sınavları:

Bu sınavlarda da, *ahbaplık dostluk ilişkileri geçerlidir* çoğu zaman. Sınıfta kalan ya da elenen öğrencilere, neden sınıfta kaldıkları, hangi yönlerinin zayıf olduğu, çalışmalarını hangi doğrultuda yapmaları gerektiği hiçbir zaman söylenmez. Bunların dışında, yönetmeliğin 35. Maddesinde şöyle bir kayıt vardır: “Esas dersler ile sözkonusu yardımcı meslek derslerinden sınıf geçme notları, öğretim yılı sonunda yapılacak sınıf geçme imtihanında verilecek not ile öğretim yılı içinde verilecek kanaat dönemleri notlarının ortalaması alınarak tespit olunur”. Oysa, bugün Tiyatro Bölümünde bu maddenin gereği uygulanmamaktadır. Görüldüğü gibi sorun, yalnızca değerlendirme anlayışı-

şındaki tutarsızlık değil, doğrudan doğruya yönetmeliğin çiğnenmesi sorunudur.

Birinci yıl öğrencilerinin eleme sınavından geçirilerek başarılı olmayanların sınıfta bırakılıp, okul ile ilişkilerinin kesilmesi, çeşitli sorunlar doğurmakla birlikte, kaçınılmaz bir uygulama olarak görünmektedir. Öğrenim yılı başında alınan her öğrenciden başarı beklenebileceği doğaldır. İlerisi için umut vermeyen öğrencinin elenmesi, hem bölümü yararsız bir geciktirmeden kurtarır, hem de öğrenciye, fazla zaman yitirmeden başka bir öğrenime ya da bir işe yönelme olanağı sağlar. Ancak sözü edilen bu eleme Şubat ve Haziran aylarında olmak üzere iki kez yapılmaktadır. Öğrenciyi bir devre içinde tanımakla, iki devre sonunda tanımak arasında fark olsa gerekir. Bir öğrencinin, Şubat ayında çıkartılması, okula hiçbir yarar sağlamaz. Öğrencinin ise, yılın ortasında ortada kaldığında, başvurabileceği hiçbir yer yoktur. Hiçbir öğretim kuruluşu, bu öğrenciye kapılarını açamaz.

TİYATRO BÖLÜMÜNE BAŞVURMA ORANININ DÜŞÜK OLMASI

Son oniki yıl içinde, Tiyatro Bölümüne başvuran aday sayısı, her yıl 170 ile 316 arasında oynamaktadır. İstatistik anlayışı içinde, yine son oniki yıl içinde Tiyatro Bölümüne başvuran aday sayısının tümü aşağı yukarı 2500 kadardır. Oniki yıla göre, başvuran ortalama aday sayısı 212 dir. “Oysa 1937 yılında, Tiyatro Bölümüne başvuran aday sayısı 350, 1938 yılında da 200 idi”¹

1937-38 yıllarından bu yana tiyatro sanatımız önemli aşamalar yapmıştır. Bu gerçek gözönünde bulundurulacak olursa, *Tiyatro Bölümüne başvuran aday sayısında bir artış olmaması üzerinde titizlikle durulması gereken bir sorundur.*

Son yıllarda, üniversite ve yüksek okullara başvuranların sayısı 150-180 bin dolaylarındadır. Yaklaşık olarak, son yıllarda orta-okullardan mezun olanların sayısı da bu kadardır. Bundan da, son yıllarda, Tiyatro Bölümüne başvurma niteliğinde olan 300.000 dolaylarında aday olduğu sonucu çıkabilir. Bu 300.00 kişiden her yıl ancak 250-280 kişi başvurmaktadır. Bunların çoğunun da, “Ne olursa olsun, bir yüksek okula girmek” anlayışı ile şanslarını denemek amacıyla oldukları düşünülecek olursa, Tiyatro Bölümüne başvurma sayısındaki azlığın ne denli önemli bir sorun olduğu ortaya çıkar.

¹ Bkz. *Elli Yılın Türk Tiyatrosu*, Metin And, s. 128-129.

Tiyatro Bölümünü bitiren gençlerin, diğer yüksek okul ya da üniversiteleri bitirenler gibi iş arama ya da iş bulma gibi bir sorunları yoktur. Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümünü bitirenler hiçbir güçlükle karşılaşmadan, Devlet Tiyatrosuna girerler. Bundan da önemlisi, Devlet Tiyatrosu sanatçıları, birçok devlet kuruluşunun yüksek okul ya da üniversite mezunu memurlarından daha çok para alırlar ve radyo-televizyon-film gibi yan gelirleri de vardır.

Yukarıda belirtilen gerçekler düşünülecek olursa, Konservatuar, Tiyatro Bölümüne başvurma oranının bunca yıldır hızla artması gerekirken hiç bir artma göstermemesi şöyle açıklanabilir.

1) Tiyatro Bölümü çevresinde yeteri kadar çalışmalar sergilemeyen, Ankara Kenti içinde bile yeteri kadar tanınmayan, *çalışmaları halka seçilenmeyen*, kendi içine kapanmış, “adet yerini bulsun” diye işleyen bir okul görünümündedir. Bu nedenle de buraya başvuracak kişilerce bile *yeteri kadar tanınmamaktadır*.

2) Tiyatro Bölümünün giriş sınavları, Üniversite giriş sınavlarının tarihlerinin yakınında bir tarihte yapılmadığı için, buraya başvuracak nitelikteki adaylarca *sınav tarihleri yeteri kadar duyulmamaktadır*.

3) Sınavlar, *yalnızca Ankarada* yapılmaktadır.

4) Başvurma şartlarındaki, “*Ortaokulu bitirmiş olmak*” zorunluluğu, yararlanılacak çok sayıda lise mezununun *bu eğitimi küçük görmesine neden olmaktadır*.

TİYATRO BÖLÜMÜNE BAŞVURAN ADAYLARDA ARANAN NİTELİKLER VE ÖĞRENİM SÜRESİ

Kuruluş yıllarının kültürel, sosyal, ekonomik ve eğitim özellikleri nedeniyle, Tiyatro Bölümü, kabul edeceği öğrencilerden en az bir ortaokul diploması istemekteydi. 1936 yılının koşulları, Konservatuar Tiyatro Bölümü açısından şöyle değerlendirilebilir:

1) O yıllardaki öğrenim düzeyi, günümüze göre oldukça geriydi. Günümüzde, herhangi bir memuriyete alınacak kişinin, genellikle lise, hatta üniversite öğrenimi yapmış olması şart koşulurken, o yıllarda ilkokul ya da ortaokul öğrenimi yeterliydi. Hele lise eğitimi, o yılların önemli sayılan bir eğitim düzeyiydi.

Buna, 1941 yılında Orhan Şaik Gökyay'ın yazdığı “Konservatuar Tarihçesi”nin kırkyedinci sayfasındaki dipnottan yararlanarak

bir örnek vermek gerekir. "Maarif Müdürlüklerine gönderilen tamimde de okulun Temsil ve opera bölümlerine lise ve öğretmen okulu mezunları arasında yapılacak seçim sınavında kazananların talebe olarak alınacaklarını, Temsil Bölümü'nün tahsil müddetinin 3 yıl, Opera Bölümünün ise 5 yıl olduğunu ve mezunlarının, yüksek okul mezunu sayılacaklarını bildirmiştir. (5.4.1938 tarih ve 10232 sayılı) 1936 yılında müessesenin Tiyatro, Opera vesair şubelerine matlup miktarda talebe gelmemesi, müessesenin gayesinin, muadeletinin ve mahiyetinin henüz kanun ve talimatname gibi müeyyidelerle tespit edilmemiş olmasından ve mezunlara müstakbelmebai şekillerini gösteren kanunî müeyyidelerin henüz mevcut bulunmamasından dolayı idi. Maarif Vekilliği, tercübeye istinad etmeye kanun ve talimatı evvela kabul ve bilâhare tâdil veya lâğvetmektense, birkaç senenin kazandıracağı başka bir kanun ve talimatame yapılmasını düşünüyordu. Nitekim böyle de oldu. Binaenaleyh, valilere, Maarif Müdürlüklerine, lise ve orta mektep müdürlüklerine yapılan tamim de bu yolda pek o kadar müsbet bir netice vermemiş, talebenin kalitesi en ziyade bugünkü kanun ve talimatnamenin kabul ve neşri tarihinden itibaren yükselmiştir."

2) O yıllarda, tiyatro sanatına karşı belirli bir çekimserlik vardı. Aileler, çocuklarını genellikle bu sanat içinde görmekten pek hoşlanmıyorlardı.

3) Bu bölümde okuyanların gelecekları kesin bir biçimde saptanmamıştı.. Gerçi, bu okulu bitiren bir genç sanatçı, uğraşının oyunculuk olacağını biliyordu, ama, hangi çatı ya da kuruluş içinde, nasıl bir çalışma yapacağını, hangi koşullar altında sanatını sürdüreceğini kesin olarak bilemiyordu. Önceleri, okula kabul sınırı olarak lise mezuniyetinin konması ve yeterli öğrenci bulunmamasının nedenleri burada yatar. Çünkü, o yıllarda, lise eğitimini tamamlamış bir genç, kolayca iş bulabiliyor, geleceğini güven altına alabiliyor, geçim sorunlarını çözmüş oluyordu.

Yukarda belirtmiş olduğum nedenlerle, Tiyatro Bölümüne yeterli öğrenci sağlamak amacıyla ortaokul öğreniminin şart koşulmasıyla, belirli bir kolaylık düşünülmüş oluyordu. Önce, yüksek okul düzeyinde üç yıllık bir eğitim olarak düşünülen tiyatro bölümü öğrenimi, daha sonra, yine yukarda belirtilen nedenlerle beş yıla çıkarılmıştı: Üç yıllık orta devre, iki yıllık yüksek devre. Ortaokul mezunları için üç yıllık devrenin lise dengi olacağı düşünülmüş, bunun yanında, haklı bir düşünceyle, sanatçının onurunun korunması amacıyla iki yıllık bir yük-

sek devre eklenerek, bu devreyi bitiren sanatçılara bir yüksek okul diploması verilmesi uygun ve gerekli görülmüştü. Böyle bir uygulamaya girince de, diploma açısından “Orta oyuncu”, “Yüksek oyuncu” biçiminde bir ayırım yapmanın aykırılığı gözönüne alınarak, orta bölüm mezunlarının, tiyatro içinde suflörlük, kondüvitlik, sahne amirliği makinistlik gibi işlerde kullanılması istenmiştir. Ancak, uygulanması düşünülen bu yol başarıya ulaşamamıştır. Çünkü, oyunculuk öğrenimi yapmış bir kişiyi bu eğilimden saptırmanın olanaksız olduğu ortaya çıkmıştır. Böylece, dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir tiyatro ya da oyunculuk okulunda rastlanmayan, diploma anlayışı bakımından orta ve yüksek diye ayırım yapan bir sanat kuruluşu ortaya çıkmıştır. Bu yanlış anlayış bugüne kadar süregelmiştir.

Oyunculuk Bölümünün bu çarpık anlayışı bırakıp, başvuran oyuncu adayından en az bir lise diploması istemesi ve öğrenim süresinin de belirli bir bütünlük içinde üç yıl ya da dört yıl olması gerekir. Çağımız oyuncusunda aranan en önemli nitelikler, sanatsal yetenek, algılama gücü, düşünme ve yorum yeteneği, bilgi düzeyi, bilinç gibi niteliklerdir. Bu nitelikleri oluşturan da belirli bir kültür birikimidir. Bu birikim ayrıcalıkları bir kenara bırakacak olursak, bir orta okul öğrencisinden beklenemez.

Oyuncuda yalnız yetenek arandığı yıllar çoktan geride kalmıştır. Çünkü, bugün yeteneği geliştiren önemli öğelerin bilgi, sentez, araştırma, algılama ve çalışma gücü gibi faktörler olduğu kesinlikle saptanmıştır. Bilgisizce salt yeteneğine dayanarak oynayan oyuncu, günümüz tiyatro sanatı ve bu sanatın toplum üzerindeki etkisi bakımından en tehlikeli oyuncu tipidir. Lise eğitimi, ortaokul eğitimi ile kıyaslanacak olursa, gerek kişiye verdiği bilgi, gerek kişiliğini bulmasında gösterdiği katkı, gerekse daha doğru kararlar vermesini öğrenmesi açısından bir üst eğitimidir. *Kişiliğini bulmuş, bilgi düzeyi ve algılama gücü yüksek bir genç, oyunculuk eğitiminde daha çok başarı kazanabilir. Ortaokul mezunu bir genç, oyunculuk eğitimine başladığı zaman, genellikle daha çocukluk çağından tam olarak kurtulamamıştır. Bu nedenle oyunculuk eğitimini oyun oynamak (Basit anlamda oyun) anlayışı ile bir tutmakta ve yapılan çalışmalar üzerine bilinçli bir davranışla eğilememektedir.*

SANAT ÖĞRETMENLİĞİ SORUNU

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Carl Elbert, ülkemizden ayrıldıktan sonra, kendi yetiştirdiği genç sanat öğretmenlerine bırakmak

istemmişti tiyatro bölümünü. Cüneyt Gökçer, Mahir Canova, Nüzhet Şenbay, Salih Canar dı bu genç öğretmenler. Carl Elbert'in ayrılışını izleyen yıllarda, bu sanatçılar, tiyatro eğitimini onun çizdiği çizgide sürdürmeye koyuldular. Ancak bu eğitim anlayışının iki önemli aksaklığı oldu:

1) Carl Ebert'in verdiği sanatsal kuramlar üzerine, oyunculuk eğitimi açısından, araştırma gözlem ve deneylere dayanan yeni kuramlar getirilmedi. Yani sanatın yaşaması için birinci koşul olan belirli ölçüde tazeleme, yenileme yoluna gidilmedi.

2) Carl Ebert'in önem verdiği *asistanlık kurumuna, kendisinden sonra önem verilmedi*. Tiyatro eğitiminin daha iyiye daha doğruya, daha ileriye gidebilmesi, ancak sanat öğretmenlerinin yetişmesiyle olanak kazanır. Tiyatro sanatının yurt yüzeyine yayılması için gerekli olan tiyatro ya da oyunculuk okullarını besleyecek sanat öğretmenlerinin yetişmesi sorunu da asistanlık kurumunun oluşumuna bağlıdır. Bırakalım ülke çapında konuşmayı, bu işe yeteri kadar önem verilmiş olsaydı, en azından, öğretmensizlik nedeniyle kapanan İzmir Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü çalışır durumda olurdu. Ve yeni açılmış olan İstanbul Devlet Konservatuarı öğretmensizlik nedeniyle Tiyatro Bölümü açmayı ertelemeydi.

TIYATRO BÖLÜMÜNÜN DIŞ DÜNYADAN KOPUKLUĞU

Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü öğrencileri, kişisel çabaları dışında, kendi dar çevrelerinin dışında her *tür tiyatro olayından ve akımından kopuktur*. Şöyle ki: Okuyup tiyatro anlayışını geliştirecek kitaplar çok azdır. Okul kitaplığı yetersizdir. Mevcudu pek az olan Millî eğitim yayınları dışında eline ciddi bir tiyatro yapıtı alamamaktadır. Ayrıca Millî Eğitim yayınlarının da basım ve yayım konusunda yetersiz olduğunu da eklemek gerekir. Oyunculuk eğitimi, kesinlikle üzerinde çalışılması gereken metne bağlıdır. Nasıl ki nota olmadan müzik eğitimi yapılamazsa, basılmış oyun olmadan da oyunculuk eğitimi olamaz. Millî Eğitim yayınlarıncı, son yıllarda yeteri kadar yerli ve yabancı oyun basılmadığı için elde oyunculuk eğitiminin olumlu yönde gelişmesini sağlayacak oyunlar bulunmamaktadır. Bugün eğitimde çok eski yıllarda basılmış oyunlar kullanılmaktadır. Çoğu oyunların yeni baskıları yapılmamış ya da yapılan yeni baskılar, önemli bir düzeltmeden ve dil açısından yenilemelerden geçirilmeden yayınlanmaktadır. Bugün, oyunculuk eğitimi yapan gençler, eski kuşakların

bile unuttukları eski sözcükler ve eski cümle yapılarıyla karşılaşmakta ve doğal olarak da işin içinden çıkamamaktadırlar. Sahne dilin yaşadığı bir yerdir, ama, yaşayan dilin yaşadığı yer.

Bunların dışında, dünya tiyatrolarıyla ve bunlarla ilgili çeşitli yayınlardan ve dergilerden öğrenci yararlanamaz. Okul dışında, ülke yüzeyinde süregelen tiyatro olayından habersizdir. Örneğin, Ankara'nın ve İstanbul'un çeşitli tiyatrolarının görüşlerinden ve uygulamalarından yeteri kadar haberi yoktur Tiyatro Bölümü öğrencisinin. Haberi olanlar da kişisel çabalarıyla haberdar olmaktadır. Ankara'nın, çeşitli yüksek okullarının ve üniversitelerinin tiyatro kulüplerinden ya da tiyatro çalışmalarından habersizdir. Ülkemizdeki Amatör ya da okul tiyatrolarının çalışmalarından yeteri kadar bilgi alamamaktadırlar. Tiyatro Bölümünün, bu tiyatro olaylarından habersiz ve içine kapanık durumda bırakılması, bilerek uygulanmakta olan bir anlayıştır. Seyrek de olsa, ülkemize ve kentimize ünlü tiyatro adamları gelir. Bu kişilerden ya da Türk tiyatro adamlarından yararlanma, onları bir konferans ya da bir söyleşi için okula çağırma olanakları araştırılmaz.

Öğrenciler, Avrupa'nın birçok ülkesinde her yıl düzenlenen ve amatör tiyatrolarla tiyatro okullarının katıldığı şenliklerden de habersizdir. Bir zamanlar, ülkemizde yapılan bu anlayıştaki şenliklere bile katılma gereği duyulmamıştır.

Sonuç olarak Konservatuvarda uygulanmakta olan yöntem ÇAĞ-DIŞIDIR.

NOT: Bu bildirin önemli ve büyük bir bölümünü 1974 yılında Ahmet Levendoğlu ile birlikte yazmış olduğumuz A.D.K. Tiyatro Bölümü Sorunları adlı raporundan alınmıştır.